

ӘДЕБИЕТТАНУ

UBTBN 17.71.07

Murat Akyüz¹, Diner Recep²

¹Nile University Of Nigeria

²International Burch University, Bosnia And Herzegovina

HAZARİSTAN (HAZARACAT) HAZARALARI ARASINDA NEVRUZ KÜLTÜRÜ VE GELENEKLERİ

Özet. Afganistan nüfusunun yüzde 9'unu oluşturan Hazaralar, ülkenin genelde Hazaristan (Hazaracat) bölgesinde, Gazni, Kabil ve Kuzey Afganistan'da yaşayan büyük bir çoğunluğu Şii (Caferi) olan bir gruptur. Hazaralar etnik köken olarak kendilerini Türk ve Moğol olarak görmekte olup Derice'nin (Afganistan Farsçası) Hazara şivesini konuşmaktadırlar. Hazaralar üç büyük boya ayrılmaktadır. Bu boylar; Besud, Ceguri ve Uruzgani'dir.

Hazaristan bölgesi Afganistan'ın orta kesimlerinde yer almaktadır. Bu bölge; Bamyan, Ghor ve Day-Kundi vilayetlerini kapsayan dağlık bir alandır. Hazaristan'ın merkezi sayılan Bamyan sahip olduğu binlerce yıllık tarihi ve meşhur Buda heykelinin yanında Hazaralar'ın Afganistan'daki en önemli şehri ve kültür başkentidir.

Kelime anlamı olarak "Yeni Gün" anlamına gelen ve İran ve Afganistan'da kullanılan takvimde yeni yılın başlangıcı olan Nevruz aynı zamanda ilkbaharın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Nevruz Bayramı ve törenleri bütün ön ve orta Asya milletlerinde olduğu gibi Hazaralar arasında da çok önemli bir yere sahiptir. Binlerce yıldan beri bölge halkları arasında kutlanan Nevruz, Hazaralar arasında da coşkuyla kutlanmaktadır.

Nevruzdan önce hazırlıklar başlamakta, temizlik yapılmakta, yeni giysiler alınmakta, mezarlıklar ziyaret edilmektedir. Nevruz günü ise sofralar kurulmakta ailecek dualar edilmekte ve akraba ziyaretleri yapılmaktadır. Bu çalışmamızda Afganistan'da yaşayan Hazaralar hakkında genel bilgiler verildikten sonra Hazaristan'da yaşayan Hazaralar'ın Nevruz ile ilgili örf ve adetleri hakkında detaylı bilgiler ele alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nevruz, Nevruz Kültürü ve Gelenekleri, Hazara, Hazaracat, Hazaristan, Afganistan.

***

Аңдатпа. Ауғанстанның халық санының жүзде тоғызын Хазаралар құрайды, жалпы мемлекетте Хазаристан аймағында, Газни, Кабул және солтүстік Ауғанстанда өмір сүріп жатқандардың көбін Шиіттер (Жафери) құрауда. Хазаралар өздерінің этникалық тегін Түріктерден және Моңғолдардан келе жатқандарын айтуда, Дари тілінің (Ауғанстан

парсшасы) Хазара акцентінде сөйлесуде. Хазаралар үш үлкен тайпаға бөлінеді. Бұлар: Бесуд Жегури және Урузгани.

Хазаристан аймағы Ауғанстанның орталық бөлігінде орналасқан. Бұл аймақ, Бамиян Гхор және Дай-Кунди деген таулы жерлер. Хазаристанның орталығы деп саналатын Бамиян, жүзжылдық тарихымен танымал, Ауғанстандағы Хазаралардың Будда мүсінімен қатар, өте маңызды қала, мәдени орталығы болып саналады.

Наурыз, мағынасы “Жаңа күн”, Иран және Ауғанстанда жаңа жылдың басталуы, көктемнің келуі деп білінеді. Наурыз Мерекесі, барлық кіші және орталық Азия халықтарының өте маңызды бір мерекесі болып саналса, Хазараларда да өте маңызды орын алуда.

Мыңдаған жылдан бері жергілікті халық арасында атап өткен Наурыз мерекесі, Хазараларда да басымдықпен тойлануда.

Наурыздан бұрын дайындық басталады, тазалық жасалады, жаңа киім алынады, зираттарға барылады. Наурыз күні болса, мол дастархан жайылады, отбасымен бірге дұға етіп, тұыстарға барып қыдырады. Осы зерттеуде Ауғанстандағы өмір сүріп жатқан Хазаралар жайлы жалпы ақпарат бергенне кейін, Хазаристанда өмір сүріп жатқан Хазаралардың Наурыз жайлы әдет ғұрыптар мен салт дәстүрлері туралы толық ақпарат беріледі.

Кілт сөздер: Наурыз, Наурыз салт дәстүрлері және киім, Хазара, Хазаристан, Ауғанстан.

***

Abstract. The Hazaras, who make up nine percent of Afghanistan population, mainly live in the Hazaristan (Hazarajat) region, Ghazna, Kabul and Northern Afghanistan, and majority of their population is Shia (Jafari). The Hazaras consider themselves as Turkish and Mongolian, they speak the Hazara dialect of Dari language (Afghan Persian). The Hazaras are divided into three main tribes which are Behsud, Jaghuri, and Uruzgani.

The Hazaristan region is located on the middle of Afghanistan. This region is a mountainous area where Bamyán, Ghor and Day-Kundi provinces are located. Bamyán, which is considered as the center of Hazaristan, is the most important city and cultural capital of Hazaras in Afghanistan with its thousands years of history and Buddha statue.

Newroz, which means ‘new day’ and shows the beginning of the new year according to the calendar used in Persia and Afghanistan, is also considered as the beginning of the spring. Newroz festival and celebrations have an important role for the Hazaras, as it is for all Asia Minor and Central Asia nations. Since thousands of years, Newroz, which have been celebrated among the local communities, is celebrated by the Hazaras effusively as well.

Preparations are made before the Newroz day; cleanings are done, new clothes are bought and graveyards are visited. On the Newroz day, tables are set, prayers are said with the whole family and relatives are visited. In this

study, we aimed to provide general information on the Hazaras living in Afghanistan and investigate the detailed information about the Newroz manners and customs of the Hazaras living in Hazaristan

Key words: Newrooz, Newroz Culture And Customs, Hazara, Hazarajat, Hazaristan, Afghanistan.

GİRİŞ

Bu çalışmamızda öncelikle Afganistan’da yaşayan Hazaralar hakkında bilgiler verilecek daha sonra ise Hafız (Seher) Şeriatî’nin *Ferhengi Şifahiye Merdumu Hazara (Cüstari Der Ferhengi Ammeyi Hazarai Afganistan)* adlı kitabından faydalanarak Hazaristan (Hazaracat) Hazaraları’nın Nevruz ile ilgili gelenekleri üzerinde durulacaktır.

HAZARALAR

Afganistan’daki en büyük dört gruptan birisi olan Hazaralar tahminen ülke nüfusunun % 9’nu oluşturmaktadırlar. (Akyüz, Geç Dönem Çağatay Edebiyatından Günümüze Afganistan Özbek Edebiyatı ve Faryab Edebi Muhiti (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2012) Hazaralar üç büyük boya ayrılmaktadır. Bu boylar; Besud, Ceguri ve Uruzgani’dir. Safkan Hazaralar olarak adlandırılan Besudlar, genellikle dağlık ve yüksek bölgelerde diğer Hazara gruplarından izole olarak yaşamaktadırlar. Peştun ve Taciklerle karışık olarak yaşayan ve onların kültür çevresine girmiş olan grup ise Ceguri Hazaralarıdır. Uruzganiler ise daha çok Uruzgan ve Day-kundi vilayetlerinde yaşamaktadırlar. (Komite Dini Siyasi ve Ferhengi, 2011) Afganistan’da yaşayan Özbek, Kırgız, Türkmen vb. Türki gruplar ile Hazaraları morfolojik olarak birbirlerinden ayırmak oldukça zordur.

Afganistan’ın ortasındaki dağlık bölgede yer alan ve Hazaracat veya Hazaristan olarak adlandırılan bölge Hazaraların en yoğun olarak yaşadıkları yerdir. Hazaracat bölgesi Bamyān, Ghor ve Day-kundi vilayetlerinden oluşmaktadır. Hazaralar, Hazaracat haricinde en çok Gazni (Gazne) şehrinde bulunmaktadırlar. Hazaralar’ın Kandahar, Kabil, Herat, Mezar-ı Şerif’te ise güçlü bir popülasyonları vardır. Bunun haricinde bütün Afganistan’da irili ufaklı Hazara gruplarına rastlamak mümkündür. Herat bölgesinde yaşayan bazı Hazaralar Sünni ise de, diğer bütün Hazaralar Caferi-Şii mezhebine bağlıdırlar. İran’da yaşayan Hazarlara ise İran’da Berberi denmektedir. (İlik, 2012)

Asırlardır Afganistan’da yaşayan Hazaraların menşei konusundaki tartışmalar henüz sonuçlanmamıştır. Bazı araştırmacılar onların Moğol, bazıları Türk -Moğol veya Türk olduklarını iddia etmekte, bazıları da onları Çerkezlere, Hintlilere, Afganistan’daki yerli halklara bağlamaktadırlar. Bunlar arasında en fazla taraftar bulan Hazaraların Türk soyundan oldukları savıdır. Hazaralar arasında da etnik kökenleriyle ilgili değişik görüşler vardır. (Çelik, 2001, s. 9) “Kökenlerinin Cengiz Han’ın ordusundan geriye kalan 1000 adet askerinin (Farsça Hazar:1000 demektir.) soyundan geldiği” şeklinde rivayetler

vardır. Hazaraların çoğu kendini Cengiz Han'ın askerlerinin soyuna bağlamaktadır. (Gabar, 2009)Cengiz Han'ın tüm bozkır kabilelerini birleştirdiği ve ordusunun yüzde onunu Moğolların kalanını ise Türkler, Kıpçaklar, Türkmenler ve Uygurların teşkil ettiği, yine aynı dönemde Doğu Türkleri, Tatarlar ve Moğolların birlik oluşturdukları ve adlarının birlikte anılmaları göz önüne alınca Hazaraların Türk soylu oldukları savı daha da kuvvetlenmektedir.(Çelik, 2001, s. 9)

Ancak bazı tarihi kaynaklara göre Çengiz Han Afganistan'da asker bırakmamıştır. Hazaralar'ın Cengiz Han'ın oğullarından biri olan Çağatay'ın askerleri olduğu yolunda rivayetler vardır. Çağatay hanları, XIII. yüzyılda Hindistan'ı feth etmek için büyük ordular göndermiş ve orduların yolu üzerindeki Afganistan'da kaleler ve askeri garnizonlar kurmuşlardır. Orta Asya'da Çağatay hakimiyeti zayıflayınca bu Moğol ordularından bazıları burada kalmışlardır.(Saray, 1997)

Uzun bir süre İran dillerinin hakim olduğu bir bölgede yaşayan, Hazaralar, bu sebepten dolayı zamanla kendi dillerini unutmuş, bugün Derice'nin (Afganistan Farsçası'nın) bir şivesi olan Hazaregışivesini konuşur hâle gelmişlerdir. Afganistan'da yaşayan Hazaralar dillerini değiştirmiş olsalar da gelenek ve göreneklerini, törelerini ve eski Türk inanışlarıyla ilgili bazı uygulamaları bugün de yaşatmaktadırlar.(Çelik, 2001, s. 10)

HAZARİSTAN'DA NEVRUZ KÜLTÜRÜ VE GELENEKLERİ

“Nev” ve “ruz”olarak iki sözcükten oluşanNevruz kelimesi,“Yeni Gün” demektir. (Muin, 2012)Dünyanın balık burcundan koç burcuna girdiği bu gün Celâlî takviminde yılın ilk günüdür. (Dekhoda, 2010)Nevruz kelimesi, Pehlevice (Eski Farsça) “Nokroz”yani “gün başı”şeklindedir. (Şeriati, 2014)

Ebu Reyhan Elbiruni,Nevruzu şöyle tarif etmiştir: “İlkbaharın ilk günüdür nevrüz, dolayısıyla ona nevrüz (yeni gün) demişler; çünkü (bu gün aynı zamanda) yeni yılın başlangıcıdır. Nevruzun (yeni yılın) ilk beş günü kutlama ve şenlik günleridir.”(Şeriati, 2014)

Afganistan'da Hazaraları'nın kültüründe Nevruz kutlamalarının büyük ve önemli bir yeri vardır. Nevruzun Hazara halkının kültüründen ayrılması ve akıllarından silinmesi adeta imkânsızdır. Hazaristan halkı, geçmişten günümüze nevrüzü kutlamaya devam etmektedirler. Nevruz, onların hayatında kültürel ve sosyal bir gerçektir. Hazaristanhalkı Nevruzu mutluluk ve ümitle karşılaşırlar. Çünkü nevrüz, ilkbaharın başlangıcı, bitkilerin yeşermesi ve tarlaların ekim-dikim mevsimidir.

Hazara halkı, ağırlıklı olarak Afganistan'ın yüksek dağlara ev sahipliği yapan merkezi bölgelerinde yaşamaktadırlar. Bu dağlar yılın çoğu mevsimlerinde karla kaplı olup havası soğuktur. Nevruz ile havalar ısınmaya başlarve Hazaraların hayatın neşe ve mutluluğu getirir ve bu sebepten dolayı coşkuyla karşılanır ve törenler yapılır.

Hazaralar, mitolojik olarak, “Acizek” veya “Acigek” denilen tabiat ötesi bir varlık ile Nevruz arasında bir bağ olduğunu düşünmektedirler.

Hazaristan'da "Acizek" veya "Acigek'in" yaşlı bir kadın olduğunu ve Acizeğin saçlarını Nevruz'dan 40 gün sonra, erguvan çiçeklerinin açıldığı mevsimde yıkayınca dünyaya yağmur yağdığını kabul ederler. Nevruz'dan kırk gün sonra yağmur yağması ise hayra yorulularak başlanılan yeni yılın bereketli bir yıl olacağına inanırlar. (Şeriati, 2014)

Hazaristan'da kışın son günlerinde Nevruz için hazırlık yapmaya başlanır. Evler ve bahçeler temizlenir. Nevruz için özel elbiseler diktirilir veya alınır, Nevruz için yiyecekler hazırlanır. Yeni kıyafetler giyilir. Mezarlıklar ziyaret edilir. (Şeriati, 2014) Hazaristan Hazaraları'nın Nevruz ile ilgili gelenekleri ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir:

1. *Neşeli Olmaya Çalışmak*: Hazaristan Hazaraları, Nevruz gününde üzgün olmamaya çalışmaktadırlar. Nevruz gününde üzgün oldukları takdirde, bütün yıl boyunca üzgün olacaklarına inanmaktadırlar. Hazaristan Hazaraları diğer bir yandan Nevruz gününde vefat etmiş büyüklerinin ruhlarının misafir olarak evlerine geleceklerini, eğer Hazaraları Nevruz gününde üzgün olarak görürlerseüzülerek, meys olacaklarını kabul etmektedirler. Bu sebepten dolayı Hazaralar, Nevruz'u sevinç ve coşku içinde karşılamaya gayret ederler.

2. *Nevruz İçin Yeni Elbiseler Almak*: Hazaristan Hazaraları, Nevruz gününde yeni ve temiz elbise giydikleri takdirde yılın diğer günlerini neşe ve mutluluk içinde geçireceklerine inanmaktadırlar. Bu sebepten dolayı Nevruzdan iki ay önce, Hazaralar pazara gidip Nevruz için yeni elbiseler veya elbiselik kumaşlar satın almaktadırlar. Nevruz için genellikle kadınlar kırmızı, erkekler ise beyaz renkli elbise giymektedirler. Hazaralar, Nevruz için yeni diktireceklerse elbiseleri Cuma günlerinde kestirip diltirmeye dikkat etmektedirler. Yeni elbise alamayanlar ise Nevruz günü için en güzel elbiselerini temizleyip hazırlarlar. (Şeriati, 2014)

3. *Yeşil Renkle Haşir-Neşir Olmak*: Hazaristan Hazaraları, yeni yıla yeşil renk ile girmek ve Nevruz gününde yeşil yerlerde gezmek istemektedirler. Hazaralar, Nevruzdan birkaç gün önce bakır bir tepsi içinde bir miktar buğday, soğan ve değişik sebzeler ekmekte ve ettikleri şeylerin yeşermesi ile sevinmektedirler. Adı geçen bitkileri ekerken önce İmam-ızaman Hz. Ali r.a. hazretlerinin sonra kendi aile üyelerinin adlarını anmakta onların sağlık ve selametleri için dua ederek yeni yılın sevinç ve mutlulukla dolu, hayırlı bir yıl olmasını Allah cc.'dan niyaz etmektedirler. Elbette dualarında arkadaşlarına, dostlarına ve komşularına dayer vermektedirler. (Şeriati, 2014)

4. *Ev Temizliği Yapmak*: Hazaristan Hazaraları, Nevruzdan iki hafta önce genel bir ev temizliği yaparak evlerini temizlemektedirler. Nevruz'dan bir kaç gün önce ise daha küçük çapta bir temizlik yapılmaktadır. Ev temizliği esnasında halı ve kilimler evden çıkartılarak karlar üzerine atılmakta, elbiseler ise rüzgarda havalandırılmaktadır. Hazaralar, Nevruz gününde evlerine meleklerin geleceğini ve Allah'ın emriyle onların rızıklarını dağıtacaklarına inançları tamdır. Dolayısıyla, evler ne kadar temiz olursa meleklerine kadar sevineceklerine ve onlar için Allah'tan bereket dileyebileceklerine, aksine evlerin

temiz olmadığı zaman meleklerin rahatsız olacaklarına inanmaktadırlar.(Şeriati, 2014)

5. *Tatlı Hazırlama:* Hazaristan’da eski zamanlarda günümüzde olduğu gibi geçmişte de “busrağ (بوسراغ)” adı verilen bir tatlı bütün Nevruz sofralarında bulunurdu.

Busrağ pişirmek için bir miktar un, şeker, yumurta ve yağ alınır. Una, su, şeker ve yumurta eklenerek hamur yapılır. Hazırlanan hamuru yuvarlak parçalar şeklinde kızgın yağa atılarak pişirilir. Busrağlar yağdan çıkarılınca soğuyuncaya kadar beklenir. Halen busrağ Hazaraların Nevruz sofralarına güzellik getiren bir tatlıdır.

Hazara gençleri, yumurtaları içine çınar ve ak söğüt yaprakları kattıkları suda kaynatıp renklendirerek pişirmekte sonra renkli yumurtaları sepetler içinde satmakta, renkli yumurtaları birbirine vurarak oyun oynamakta ve bu şekilde Nevruz gününü neşe ile geçirmektedirler.

Diğer Orta Asya halklarında olduğu gibi Hazaralar da, Nevruz gecesinde “*Samanak(sümelek)*”pişirmekte ve Nevruz günü komşularına dağıtmaktadırlar.(Şeriati, 2014)

6. *Nevruz Sofrası:* İran ve Afganistan’ın bazı şehirlerinde mevcut olan “Heft sin (Yedi sin: Nevruz sofrasına ismi “sin” harfi ile başlayan yedi çeşit yiyeceğin konulması.” geleneği, Gazni şehrinde ve Hazaristan’da yoktur.

Hazaristan’da, Nevruzgünü sade bir sofraya hazırlayıp bütün aile efradı yeni ve temiz elbiseler giyerek toplanmaktadırlar. Yeni yılın gireceği dakikalarda Kuran okunup ve yeni yılın hayırlara vesile olması için dua edilir. Anne üzerlik yakar ve baba yüksek sesle Kuran okuyup aile efradı için dua eder. (Şeriati, 2014)

7. *Akraba Ziyaretine Gitmek:* Hazaralararasında akraba ziyareti Nevruz gününün ilk saatlerinde başlamaktadır. Öncelikle aile ve akraba büyüklerinin ziyaretine gidilir. Herkes kendi büyüğünün elini öper ve onun Nevruz bayramını kutlar. Bu büyükler, büyük anne, büyük baba olabileceği gibi köy büyükleri de olabilir. Büyükler de küçüklere bayram harçlığı dağıtırlar. Bazı aileler bu günde kabir ziyaretine giderler ve ölen yakınlarına Fatıha okurlar. Eğer bir ailede yakınlarda vefat eden biri varsa, o aile bayram kutlamaya gitmez, akrabalar onlara başsağlığı dilemeye gelirler. Vefat edenin aile fertleri de onları mümkün mertebe tebessümle karşılamaya gayret eder.

8. *Genel Nevruz Kutlamaları:* Gençler büyükleri ve akrabaları ziyaret ettikten sonra, eğlenmek üzere meydanlarda toplanır. Orada geleneksel oyunlar oynanır. Son zamanlardagençler daha çok voleybol ve futbol oynamayı tercih etmektedirler. Büyükler ise nişan alma ve ok atışı yaparlar. Ancak son zamanlarda geleneksel oyunlar unutulmaya yüz tutmuştur.

Nevruz akşamı meşaleler yakılır. Bunun yanında, Hazaralar Nevruz’da Kuran ve ölülerin ruhlarına dua okurlar. Bamiyanlılar ise Nevruz gününde Buda Heykelinin bulunduğu meydanda toplanırlar. Sonra, Gologla denilen eski şehre veya Bend-i Amir’de buluan oyun alanına giderler. (Şeriati, 2014)

9. *On Üç Bedir*: Celali takvimine göre Hamel ayının 13 gününde yani Nevruz'dan sonraki onüçüncü günde (miladi takvime göre 4 nisan) Hazaralar insanların evde olmamaları gerektiğine inanırlar. Dolayısı ile Hazaraların çoğu yeşillik alanlara, dağ yamaçlarına ve bahçelere giderler. İnanışa göre Hamelin 13. Günü evlere uğursuzluk getirmektedir. Bu geleneksel gün, tan atmadan önce başlayan ve gece saatlerine kadar devam eden bir zaman dilimidir.

On Üç Bedir'in ikindi zamanında kızlar ipliklere atılmış olan kör düğümleri açarlar. Kör düğümleri açtıklarında bahtlarının açılacağına inanırlar. Düğümü çözen genç kızlar bu anı kutlamak üzere yeşil yamaçlarda şarkılar söylerler. Eğer On Üç Bedir günü, Ramazanın 13. Gününe denk gelirse, sözkonusu etkinlikleri iftardan sonra yaparlar. Bazıları bu etkinliklere giderken 13 Bedir'in tehlikesiz olması ve istediklerine kavuşması için önlerine su serperler, dönüşte ise arkalarına bir kaç taş atarlar. Onlar bu hareketleriyle bereketli bir yılın gelmesini niyaz ederler. Onüç Bedir geleneği Hazaristan'ın her yerinde kabul gören bir gelenek olmayıp bazı bölgelerinde görülmektedir. Ancak savaşlar sebebi ile İrana göç eden muhacirlerin İran'dan dönmeye başlamasıyla birlikte beri bu gelenek Hazaristan'da yayılmaya başlamıştır.(Şeriati, 2014)

SONUÇ

Afganistan'da yaşayan en büyük etnik gruplardan birisi olan Hazaralar, üç boy halinde baştan Hazaracat veya Hazaristan adı verilen Afganistan'ın ortasındaki dağlık bölge olmak üzere bütün Afganistan'a irili ufaklı gruplar halinde dağılmıştır.

Hazaralar bazı kaynakalara göre Türk, bazılarına göre Moğol veya Türk-Moğol karışımı bir millet olup çoğunluk itibari ile Caferi-Şii'dirler. Hazaralar uzun zaman boyunca İrani dillerin konuşulduğu bir coğrafyada yaşadıklarından dolayı zamanla anadillerini unutmuş olup günümüzde Derice (Afganistan Farsçası) konuşmaktadırlar. Her ne kadar dillerini unutmuşlarsa da Hazaralar kendi kültürlerini, örf ve adetlerini muhafaza etmektedirler.

Hazaraların örf ve aneleri Orta Asya'da yaşayan diğer milletlerle büyük benzerlikler gösterir. Dolayısı ile Nevruz bayramı diğer Orta Asya halklarından olduğu gibi Hazaralar arasında da seviç ve coşkuyla kutlanmaktadır.

Hazaralar, Nevruz gelmeden önce evlerini temizlemekte, yeni ve temiz giyecekler hazırlamakta, Nevruz günü sofrayı kurmakta, mezarlıkları, akrabaları ve büyükleri ziyaret etmekte ve bu günü neşe ve mutluluk içinde geçirmeye gayret etmektedirler.

Bu çalışmamızda Hüseyin (Seher) Şeriati'nin *Ferhengi Şifahiye Merdumu Hazara(Cüstari Der Ferhengi Ammeyi Hazarai Afganistan)* adlı kitabından faydalanarak Hazaristan Hazaraları'nın Nevruz kutlamaları hakkında detaylı bilgiler verilmiş Hazaristan Hazaralarının kültür mirasına bir perncere açılmıştır.

Kaynakça:

- 1 Akyüz M. Geç Dönem Çağatay Edebiyatından Günümüze Afganistan Özbek Edebiyatı ve Faryab Edebi Muhiti (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) / M. Akyüz. – İstanbul: F.Ü. SBE, 2012 – 212 s.
- 2 Çelik A. Afganistan'daki Hazara Türkleri İle Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çepni Türkleri Arasında Yaşayan Halk İnanmaları Üzerine Bir Mukayese Denemesi / A. Çelik. – İstanbul: Milli Folklor, №7(50), 2001 – s. 9-21.
- 3 Dekhoda A. Lugatnama-i Dekhoda. Tahran: Tahran Ün. Yayınları / A. Dekhoda. – Iran, 2010. – 177 s.
- 4 Gabar M. Afganistan der Meseyri Tarih (Cilt I ve II) / M. Gabar. – Peşaver: Havra Interpress, 2009. – 245 s.
- 5 İlik E. Afganistan'ın Cevizcan Bölgesindeki Çağdaş Özbek Şairleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)/E. İlik. – Kabil:F.Ü.SBE, 2012. – 321 s.
- 6 Komite Dini Siyasi ve Ferhengi. Coğrafya / Komite Dini Siyasi ve Ferhengi. – Kabil: İntişarat-ı Vezaret-i Maarif, 2011. – 127 s.
- 7 Muin M. Ferhengi Farsi (6 cilt) / M. Muin. – Iran, Tahran: Emir Kebir Yayınları, 2010. – 169 s.
- 8 Saray M. Afganistan ve Türkler / M. Saray. – İstanbul: Kitabevi Yayınları, 1997. – 241 s.
- 9 Şeriatî H. Ferhengi Şifahiye Merdumu Hazara (Cüstari Der Ferhengi Amai Hazarai Afganistan) / H. Şeriatî. – Kabil: Emiri, 2014. – 148 s.